

УДК 7.746.341(746.41) «21»

ТРАДИЦІЙНА ВИШИТА СОРОЧКА ЯК ОБ'ЄКТ ТВОРЧОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В СУЧАСНОМУ ДИЗАЙНІ ОДЯГУ

КОСТЮКОВА Валентина

Київський державний інститут декоративно-прикладного мистецтва і
дизайну імені Михайла Бойчука, Київ, Україна

Розглянуто результати дослідження творчих прийомів народних майстрів та професійних дизайнерів, які інтерпретують складові традиційного костюма й народної орнаментики у сучасному дизайні одягу. Особлива увага приділена аналізу конструкції народної чоловічої сорочки, її типам, видозміні крою, художньо-стилістичним особливостям орнаментів вишивки та матеріалам. Порівняльний аналіз розширює уявлення про творчу трансформацію вишитої чоловічої сорочки в сучасних дизайнерських розробках, а також надає можливість глибше усвідомити і визначити найбільш типові спільні й відмінні риси у використанні творчих прийомів, що слугують основним об'єктом в творенні модних колекцій.

Ключові слова: традиційна вишивка, чоловіча сорочка, художньо-стильові особливості орнаментів, трансформація, дизайн.

ВСТУП

Складні історичні і політично-економічні події, що склалися при утвердженні та розбудові незалежної держави (1991-2017 рр.) призвели до зростання національної свідомості та популяризації української культури. Це сприяло активному вирізненню національної ідентичності народу. Інтерес до українських традицій, зокрема і до народних строїв, носіння та декорування, функціональності й варіативності складових частин комплексу, активно використовується народом у повсякденності. Постійні видозміни та еволюціонування традиційного народного костюма розширюють та відкривають нові напрямки для майстрів та професійних дизайнерів у створенні сучасних дизайнерських колекцій. Дослідження чоловічої вишитої сорочки дозволяє розглянути динаміку творчих трансформацій, що зберігають традиційні ознаки у сучасному дизайні одягу.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Актуальність дослідження полягає у взаємодії форм традиційного народного костюма та орнаментальних мотивів вишивки, які вдало інтерпретуються дизайнерами і народними майстрами в сучасному етновбранні. Порівняльний аналіз розширює уявлення про

творчу трансформацію вишитої чоловічої сорочки в сучасних дизайнерських розробках, що і визначає мету даного дослідження.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Однією із основних складових частин традиційного народного вбрання є чоловіча вишита сорочка. Ґрунтовний внесок у дослідженні даної теми зробили відомі науковці, такі як Білецька В., Кара-Васильєва Т., Матейко К., Ніколаєва Т., Стельмащук Г., Косміна О., Тканко З., та інші. Так, Т. Ніколаєва у теоретичних матеріалах описує і вирізняє чотири типи локальних варіантів крою та орнаменталізації українських сорочок, класифікуючи їх за типами: Подільський тип; Полтавський тип; Південнокиївський тип; Центральнокіївський тип. Автор зазначає: «На початку ХХ ст., у зв'язку із надходженням та доступом фабричних матеріалів .... змінюється крій чоловічих сорочок, зменшується кількість швів та збільшується об'єм рукава» [1].

Кара-Васильєва Т. виокремлює найбільш поширені назви чоловічих вишитих сорочок: «українка», «гуцулка», «чумачка», які є традиційними та характерними для різних регіонів України. У кожному регіоні у вишивках сорочок склалась своя, відшліфована сторіччями єдність орнаменту і засобів його вираження, своя колірна гама [2]. Автентичність традиційного крою, технік виконання, колорит, використання матеріалів, характерних орнаментальних мотивів вишивки та їх розміщення на складових частинах чоловічої сорочки затребувані у повсякденному носінні. Зазвичай, зустрічаються так звані, «реконструкції-копії» вишитої сорочки за автентичними зразками, які засвідчують свідоме відтворення та збереження народних традицій. Майстри для виконання вишитої чоловічої сорочки використовують народний крій; домоткане полотно (лляне, зрідка конопляне та бавовняне), колір тканини білий або сірий (теплий чи холодний відтінок); ручна вишивка, характерні техніки виконання, змережувальні шви, розміщення орнаментів на складових частинах. При цьому колорит повністю відповідають певному регіону України (рис.1, а). Такий творчий підхід характерний для індивідуального виконання, що створюється до певного художнього образу людини.

Еволюція видозмін чоловічої вишитої сорочки відбувається і в наш час. Переосмислення традиційних рис, створення асоціативного образу, використання різних типів конструкцій, укрупнення декоративних вишитих мотивів, – все це джерело творчих пошуків українських дизайнерів у створенні модних сучасних колекцій одягу (рис. 1, б, в). Українські дизайнери працюють над створенням етнобрендів, які вже стали відомими. Яскравим прикладом, таких творчих інтерпретацій є колекції Лілії Братусь (Lilii Bratus), яка на основі народного строю використовує характерну багат шаровість. Поєднання автентичних мотивів вишивки з сучасними деталями крою демонструє бренд «2KOLORY». Талановита львівська дизайнер Галина Олешук (Oleshchuk) зберігає давні традиційні орнаменти, адаптуючи їх до вимог сучасної моди. Національний сучасний одяг презентують дизайн студії:

SVITLO, Любисток, а також Львівський виробник Галицької швейної фабрики «GALYCHANKA», Хаус-пласт (Черкаси), Otaman, Design Studio Oksana Polones та інші, всі вони дотримуються актуальних тенденцій у крої, створюючи художні образи поза часом, використовуючи традиційну ручну та машинну вишивку. «Vyshyvanka by Vita Kin» вирізняються різноманітними типами конструкцій, збільшеною декоративно-орнаментальною композицією розміщеною по рукавах сорочки, що виконуються машинною вишивкою. Оксана Караванська та Роксолана Богущка виокремлюють традиційну вишивку, яка є основним елементом або фрагментальним декором моделі.

а

б

в

Рис.1. Чоловічі вишиті сорочки: а – традиційна чумачка, (2000), Полтавщина. Ручна вишивка; б - чоловіча вишита сорочка в характері вишивок Поділля, (2006). Ручна вишивка; в - сучасна вишита чоловіча сорочка, (2014). Ручна вишивка. (Фондова колекція КДІДПМД)

Отже, проаналізувавши сучасні моделі вишитих чоловічих сорочок, основна увага була зосереджена на традиційному крої, техніках виконання, характерних художньо-стилістичних ознаках мотивів вишивки, колориті та властивості матеріалів. Визначені основні типи традиційних сорочок та їх трансформації в сучасному дизайні одягу. Це дозволяє встановити умовні паралелі у використанні традиційних строїв та орнаментів вишивки, які мають найбільш характерні спільні й відмінні риси у створенні вишитої чоловічої сорочки:

1. Застосування традиційного крою сорочки «чумачки», «українки», «гуцулки». Майстри та дизайнери відтворюють точну копію-реконструкцію автентичного зразка відповідного регіону України, цим самим зберігаючи народні традиції;

2. Видозміна народного крою при збереженні пропорцій (відбувається варіювання: у ступені облягання, зустрічаються спинки на кокетці, вшивний довгий або короткий рукав, доповнюються нашивним карманом), адаптування до сучасних тенденцій моди;

3. Використання матеріалів (заміна домотканого полотна на фабричний льон, бавовну, трикотаж, батист, атлас, шифон, габардін та ін.) дало можливість впровадження різноманітних кольорів та відтінків тканини (замість традиційних білих та сірих застосовують: чорний, вохристій, синій, червоний, зелений та інші, які раніше не вживались). Це значно вплинуло на різноманіття та варіативність колориту та фактурності у вирішенні сучасних моделей.

4. Ручна вишивка в більшості варіантів замінюється машинною. Доповнення текстильною фурнітурою.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз вибіркоким методом виявив різноманітні творчі прийоми майстрів та дизайнерів, які інтерпретують складові традиційного костюма й народної вишивки у сучасному етнодизайні одягу. Це дало можливість глибше визначити найбільш вживані спільні та відмінні чинники у використанні народних строїв та вишивальної орнаментики, що слугують основним об'єктом у творчій трансформації в сучасному дизайні одягу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ніколаєва Т. О. Історія українського костюма [Текст] / Т. О. Ніколаєва. – К.: Либідь, 1996. – 176 с.; іл.
2. Кара-Васильєва Т. Українська сорочка : [Альбом] / Т. В. Кара-Васильєва. – К.: Томіріс, 1994. – 32 с.

KOSTYUKOVA V. TRADITIONAL EMBROIDERED SHIRT AS CREATIVE TRANSFORMATION OBJECT IN A CONTEMPORARY DESIGNED CLOTHING

The results of research of creative techniques of folk masters and professional designers who interpret parts of traditional costume and folk embroidery ornamentation in contemporary design of clothes are considered. Particular attention is paid to the analysis of the design of a popular men's shirt, their types, modification of the cut, artistic and stylistic features of embroidery ornaments and materials. The comparative analysis broadens the idea of the creative transformation of an embroidered men's shirt in contemporary design developments. It also provides an opportunity to more fully understand and identify the most typical common and distinctive features in the use of creative techniques that serve as the main object in the creation of fashion collections.

Key words: *traditional embroidery, men's shirt, artistic and stylistic features of ornaments, transformation, design.*